

Landschapsgeschiedenis studeren in Groningen

De Rijksuniversiteit Groningen verzorgt sinds 2008 een éénjarige masteropleiding Landschapsgeschiedenis die zich richt op verleden, heden en toekomst van het Nederlandse en Europese landschap. Deze Nederlandstalige interdisciplinaire opleiding is breed toegankelijk voor zowel universitaire als HBO-afgestudeerden en leidt op voor een breed werkveld van wetenschappelijk onderzoek, ruimtelijke ordening, erfgoedzorg, natuur- en landschapsbeheer, landschapsplanning en landschapsbeleid.

Riverenlandschap van de IJssel bij Gorssel (Gld.). Luchtfoto: Siebe Swart.

Landschappen leren lezen

Het landschap behoort tot de meest waardevolle cultuurschatten van onze samenleving. In een eeuwenlange wisselwerking tussen aarde, mens en natuur ontstond in elke regio een geheel eigen cultuurlandschap dat tal van zichtbare en onzichtbare sporen bevat van een boeiend verleden. Wie deze sporen leert lezen, ontdekt een ongekend rijke inspiratiebron voor de samenleving van nu én die van de toekomst. Het landschap heeft namelijk niet alleen een historische dimensie. Het is tegelijkertijd ook het podium én het decor voor al onze huidige en toekomstige ruimtelijke activiteiten. Wie zich op het cultuurlandschap richt, is dus niet alleen bezig met de rijke erfenis uit het verleden, maar ook met de vormgeving van het landschap van de toekomst.

Landschap speelt een centrale rol bij de oplossing van belangrijke maatschappelijke vraagstukken

De komende decennia zullen onze landschappen grote veranderingen ondergaan. Klimaatverandering leidt tot geheel nieuwe omgangsvormen met zeespiegelrijzing, waterberging en de omgang met weersextremen. In de landbouw zullen nieuwe duurzame strategieën worden ontwikkeld waarmee een economisch draagkrachtige bedrijfsvoering duurzaam kunnen worden gecombineerd met behoud van biodiversiteit, dierenwelzijn en zorg voor de leefomgeving. En ook de energietransitie, de woningbouwopgave en talrijke andere maatschappelijke ontwikkelingen zoals vergrijzing, demografische krimp en migratie zullen hun weerslag hebben op onze ruimtelijke omgeving.

Al deze grote veranderingen komen samen in het landschap en dienen in het landschap een plek te krijgen. Landschapsdeskundigen zijn dan ook bij uitstek degenen die op een meer integraal niveau mee kunnen denken bij dit soort veranderingsprocessen, zowel lokaal als regionaal en (inter)nationaal. Kennis van het verhaal en de eigen identiteit van een landschap, de actuele waarden die in een landschap aanwezig zijn als ook de toekomstige mogelijkheden en randvoorwaarden die landschappen bieden voor toekomstige ontwikkelingen vormen het hart van ons vak en van onze opleiding. Het landschap is dan ook de afgelopen jaren aan een grote opmars bezig in onze samenleving, omdat het de plek is waar allerlei ontwikkelingen samenkomen en ook allerlei sectorale plannen dienen te worden geïntegreerd en vormgegeven. Daarvoor zijn niet alleen goede beleidsmakers en ontwerpers nodig, maar vooral ook deskundigen die opbouw en ontstaansgeschiedenis van het landschap door en door kennen. Juist dat biedt de master Landschapsgeschiedenis.

Doel en toekomstmogelijkheden van de masteropleiding

De éénjarige masteropleiding Landschapsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen is de enige masteropleiding in Nederland die zich exclusief richt op verleden, heden en toekomst van het landschap. Ook binnen Europa bestaan geen vergelijkbare masteropleidingen. Doel van de opleiding is om een gedegen kennis te ontwikkelen van de opbouw, ontstaanswijze en betekenis van het landschap en deze actief te leren inzetten in de praktijk van ruimtelijke ordening, erfgoedzorg, landschapsbeleid, landschapsplanning en natuur- en landschapsbeheer.

Veldwerk tijdens een veldpracticum van het vak Landschappen van Nederland in Gaasterland (Zuidwest-Friesland)

De studie Landschapsgeschiedenis gaat zeker niet alleen over het verleden. Heel vaak vormen ook het huidige landschap en de actuele vraagstukken van het landschap het vertrekpunt. Vandaaruit voeren we een brede en gedegen analyse van de landschapsopbouw en de landschapsgeschiedenis uit. Met die kennis gewapend denken we samen met andere partijen mee over de toekomst van het landschap. De opleiding is hierdoor ook sterk praktijkgericht en sluit goed aan bij het werkveld. De werkgelegenheidsperspectieven van de master Landschapsgeschiedenis zijn uitzonderlijk hoog. Afgelopen jaren heeft vrijwel elke afgestudeerde binnen heel korte tijd een betaalde baan binnen het eigen vakgebied gevonden. Vanwege de grote transities in het Nederlandse landschap van de komende jaren zal de werkgelegenheid naar verwachting zelfs nog sterk toenemen.

Wat leer je tijdens deze masteropleiding?

- Je krijgt een gedetailleerd inzicht in de opbouw en ontstaansgeschiedenis van zowel de Nederlandse als de Europese cultuurlandschappen;
- je krijgt een praktische scholing in het analyseren van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van het landschap met behulp van bronnen en methoden uit verschillende vakgebieden (oud schrift, archiefonderzoek, historische kartografie, Geografische Informatie Systemen, historisch-geografisch veldwerk, naamkunde, veldbodemkunde, oral history, paleobotanie, landschapsbelevingsonderzoek);
- je ontdekt de gevarieerde betekenis die het landschap voor mensen heeft en krijgt ook inzicht in de ontwikkeling die het begrip landschap in de afgelopen eeuwen heeft doorgemaakt;
- je maakt kennis met de praktijk van het landschapsonderzoek, het landschapsbeheer, het landschapsbeleid en de erfgoedzorg tijdens werkbezoeken aan diverse organisaties en gastcolleges van praktijkmensen;
- je leert tijdens diverse veldpractica en excursies de rijke variatie aan cultuurlandschappen in Nederland kennen;
- tijdens een buitenlandse excursie naar Noordwest-Italië of Zuid-Engeland maak je kennis met een aantal hoofdthema's in de Europese landschapsgeschiedenis;
- tijdens een stage in Nederland of in het buitenland maak je kennis met de praktijk van het landschapsonderzoek, de landschapsplanning of het landschapsbeheer;
- door het verrichten van een eigen masterscriptie-onderzoek leer je onder coaching van een van onze docenten hoe je op een wetenschappelijk niveau zelfstandig een landschapsvraagstuk kunt analyseren en oplossen, en ook hoe je een goed wetenschappelijk rapport schrijft.

Sterke punten van de master Landschapsgeschiedenis in Groningen

- sterk interdisciplinaire benadering: bronnen en onderzoeksmethoden uit verschillende vakgebieden worden met elkaar verbonden tot een samenhangend beeld van opbouw en geschiedenis van het landschap;
- goede verbinding van wetenschap en praktijk: de opleiding is niet louter academisch van opzet, maar richt zich evenzeer op de maatschappelijke praktijk van landschapsbeheer, erfgoedzorg, landschapsbeleid en ruimtelijke ordening;
- de masteropleiding omvat zeer veel veldexcursies en ook veel praktisch werk in de vorm van praktijkcursussen, veldwerk en werkbezoeken;
- de opleiding heeft een uitstekend netwerk van instellingen voor stages en verdieping van de studie, in zowel binnen- als buitenland;
- ruime mogelijkheden om een persoonlijk accent te geven aan de eigen opleiding (thematisch, disciplinair, periode, landschap, nationaal-internationaal);

- goede mogelijkheden om landschapsgeschiedenis te verbinden met architectuur- en stedenbouwgeschiedenis, archeologie, ecologie, geschiedenis, geografie, planologie en landschapsarchitectuur;
- enige plaats in Nederland waar in de opleiding specifieke onderwijsmodules worden aangeboden over kastelen, buitenplaatsen, landgoederen, parken, tuinen en andere vormen van groen erfgoed;
- veel mogelijkheden tot contact met andere studenten (eigen app-groep en e-mailnetwerk; borrels; excursies; veldweken);
- veel persoonlijke aandacht van docenten (veel contacturen; diverse individuele gesprekken per studiejaar);
- zeer goede banenkansen na afloop van de master.

Individueel én collectief; toegankelijk met allerlei vooropleidingen

De masteropleiding Landschapsgeschiedenis biedt een goede afwisseling van individuele activiteiten en samenwerking met andere studenten. De opleiding is toegankelijk voor bachelorstudenten (zowel HBO als universitair) met een gevarieerde vooropleiding, zoals onder meer kunst- en architectuurgeschiedenis, sociale geografie, fysische geografie of aardwetenschappen, planologie, geschiedenis, archeologie, erfgoedstudies, landschapsarchitectuur, land- en watermanagement, biologie, bos- en natuurbeheer. Hierdoor kom je als student in aanraking met verschillende perspectieven op het landschap en leer je dwarsverbanden te leggen tussen verschillende vakgebieden. Jaarlijks melden zich 20-35 studenten voor deze masteropleiding aan, een aantal dat heel geschikt is om je collega-studenten tijdens colleges, studieopdrachten, werkbezoeken, veldpractica en excursies goed te leren kennen en ook een goed persoonlijk contact met je docenten op te bouwen. Naast het reguliere studieprogramma worden jaarlijks dagexcursies of veldstudiedagen georganiseerd naar diverse landschappen van Nederland. Ook is er ieder jaar een achtdaagse excursie naar Noordwest-Italië of Zuid-Engeland.

Elk jaar organiseert de opleiding in het voorjaar een landschapsexcursie van acht dagen naar Zuid-Engeland of Noordwest-Italië.

Je kunt jouw masteropleiding een sterk persoonlijk accent geven dat aansluit bij je persoonlijke vooropleiding en je persoonlijke interesses, zowel thematisch, regionaal als methodisch. In veel studieonderdelen bestaat de mogelijkheid om een eigen richting te geven aan de te bestuderen onderwerpen, de te gebruiken bronnen en de te volgen methoden. Zo ontstaat niet alleen een opleiding die goed aansluit bij je persoonlijke interesse, maar ontwikkel je ook een geheel eigen profiel waarmee je je op de arbeidsmarkt kunt onderscheiden.

Een intensieve master met een prima aansluiting op de werkpraktijk

De master Landschapsgeschiedenis is een vakopleiding die vraagt om een grote inzet van zowel studenten als docenten. In de praktijk betekent dat dat je op gemiddeld drie dagen per week colleges hebt en daarnaast gemiddeld één veldexcursie per week volgt. Wie deze master wil volgen, dient dus flink de handen uit de mouwen te steken, maar daarvoor krijg je wel een heel inspirerend studiejaar terug dat een goede basis legt voor je verdere carrière. Oud-studenten geven vrijwel unaniem aan dat deze vakopleiding zeer goed aansluit bij de werkpraktijk, zowel qua kennis als beroepsvaardigheden.

Het masterprogramma

In de masteropleiding Landschapsgeschiedenis aan de RUG dien je minimaal zeven mastervakken te volgen uit de hieronder opgesomde reeks van acht aangeboden vakken. De totale opleiding omvat 60 ECTS, dat wil zeggen één fulltime-studiejaar. Het masterprogramma Landschapsgeschiedenis bestaat uit de volgende onderdelen:

	Semester	Type vak	Vakcode	Vaknaam	Taal	ECTS
1.	1a + 1b	Verplicht	LKA033M10	LG: Landschappen van Nederland	Ned	10
2.	1a	Verplicht	LKA017M05	LG: GIS voor landschapshistorisch onderzoek	Ned	5
3.	1a	Verplicht	LKA020M05	LG: Actuele Ruimtelijke Vraagstukken	Ned	5
4.	1b	Verplicht	LKA016M05	LG: Paleografie & Archiefonderzoek	Ned	5
5.	1b	Verplicht	LKA098M20	Masterscriptie Landschapsgeschiedenis (voorbereiding)	Ned	5
6.	2a	Verplicht	LKA032M05	LG: Landschappen van Europa	Ned	5
7a.	2a+2b	Keuze	LKA021M10	LG: Specialisatieproject	Ned	10
7b.	2a+2b	Keuze	LKA110M10	Masterstage Landschapsgeschiedenis	Ned	10
8.	2a+2b	Verplicht	LKA098M20	Masterscriptie Landschapsgeschiedenis (uitvoering)	Ned	15

In het bovenstaande schema dien je bij onderdeel 7 een keuze te maken uit onderdeel 7a (Specialisatieproject) of onderdeel 7b (Masterstage, 10 ECTS).

De mastervakken

1. LG: Landschappen van Nederland (10 ECTS)

In dit vak krijg je een uitgebreid overzicht van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse cultuurlandschappen. In de hoorcolleges krijg je een uitgebreide introductie van de fysische geografie en historische geografie van alle Nederlandse cultuurlandschappen. Naast het leggen van een solide kennisbasis,

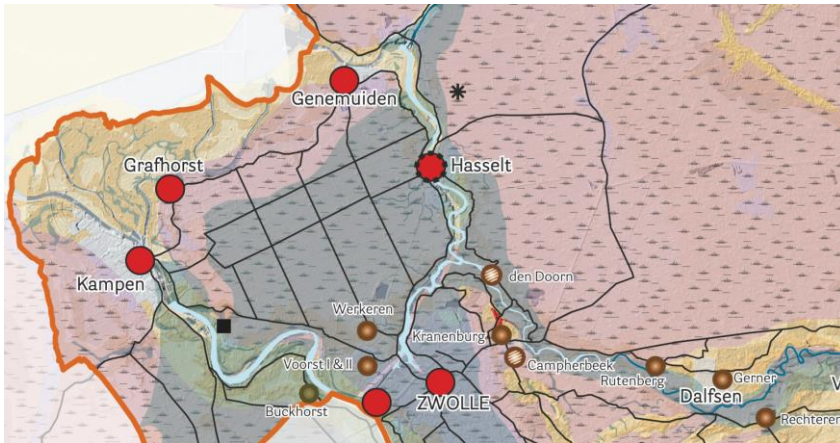
wordt door middel van recente wetenschappelijke publicaties op een aantal punten ook ingegaan op nieuwe wetenschappelijke kennis over de besproken landschappen. Een groot deel van dit vak wordt op locatie verzorgd, dat wil zeggen dat je tijdens 10-12 vrijdag-excursies naar vrijwel alle delen van Nederland wordt meegenomen (wandel-, fiets- of busexcursies). De meeste colleges vinden niet in Groningen plaats, maar ergens onderweg tijdens de veldexcursies. Voorts maakt een vijfdaags veldpracticum in een relatief onbekend landschap in Nederland deel uit van dit vak. Hierin krijg je met een groep van vier of vijf studenten op maandag een werkopdracht die je met behulp van uitgebreid veldwerk en ook bureaustudie op locatie dient uit te zoeken en op vrijdag te presenteren. Je leert in dit veldwerk hoe je met behulp van historische kaarten, bodemboringen, fysisch-geografische kaarten, studie van veldnamen en plaatsnamen als ook veldwaarnemingen de opbouw en geschiedenis van een landschap kunt reconstrueren. De afronding van het vak bestaat uit een schriftelijk tentamen. Docenten: prof.dr.ir. Theo Spek & dr. Mans Schepers. Semester 1A en 1B (14 collegeweken in de periode september t/m januari). Cursusdag: vrijdag.

Op een van de excursies voor het vak Landschappen van Nederland bezoeken we ook het heuvellandschap van Zuid-Limburg met onder meer kasteel Schaloen bij Valkenburg.

2. LG: GIS voor Landschapshistorisch Onderzoek (5 ECTS)

Het werken met digitale kaarten en databestanden (aardkundig, archeologisch, historisch-kartografisch, etc.) vormt een van de pijlers van het moderne landschapsonderzoek. Ook op de arbeidsmarkt werken alle werkgevers dagelijks met GIS-bestanden en daarvan afgeleide kaarten. In deze cursus krijg je een uitgebreide inleiding tot het werken met Geografische Informatie Systemen (ArcGIS of QGIS) en andere digitale technieken (o.a. tekenprogramma), en met het werken met allerlei relevante databestanden en digitale kaarten. Studenten die tijdens een eerdere opleiding reeds een inleidend GIS-vak van goed niveau hebben gevolgd, kunnen om een vrijstelling verzoeken bij de Examencommissie, hoewel het door de opleiding aangeboden vak veel landschapsspecifieke aspecten bevat en in de praktijk deze cursus door vrijwel iedereen als een heel nuttige opfriscursus wordt ervaren. Semester 1A (september - oktober). Cursusdagen: maandag (theorie) en donderdag (praktijk).

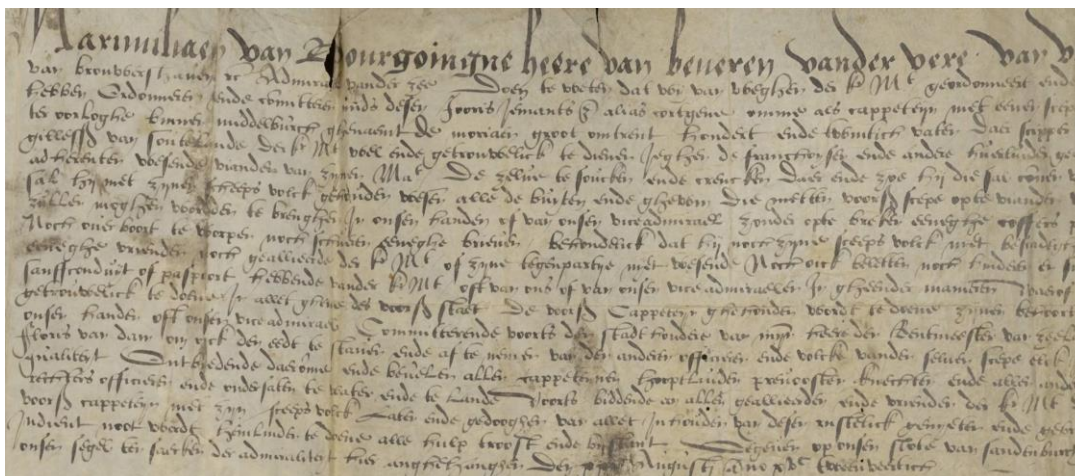
Fragment van kaart met middeleeuwse kastelen in het Overzicht (Noordwest-Overijssel)

3. LG: Actuele Ruimtelijke Vraagstukken (5 ECTS)

Binnen de Nederlandse en Europese ruimtelijke ordening speelt de zorg voor het cultuurlandschap een steeds belangrijker rol. In het vak maak je kennis met de wijze waarop overheden, landschapsbeheerders, belangengroeperingen en burgers in de praktijk omgaan met dit soort ruimtelijke en cultuurhistorische vraagstukken. Thema's die aan de orde kunnen komen zijn: klimaatverandering, energietransitie, natuurinclusieve landbouw, cultuurhistorische waarden in de omgevingsvisie, bewonersparticipatie in landschapsbeheer en landschapsplanning, landschapsmonitoring, bodemdaling, erfgoedbeleid op gemeentelijk en provinciaal niveau. In het vak ontvangen we gastsprekers uit de praktijk die vertellen over hun organisatie, werkveld en werkpraktijk, gevolgd door debat. Daarnaast zal ook een dagexcursie onderdeel uitmaken van het programma. De cursus wordt afgerond met een tentamen. Docenten: drs. Anne Wolff, dr. Willemieke Ottens & dr. Mans Schepers. Semester 1A (september t/m oktober). Cursusdag: woensdag.

4. LG: Paleografie en Archiefonderzoek (5 ECTS)

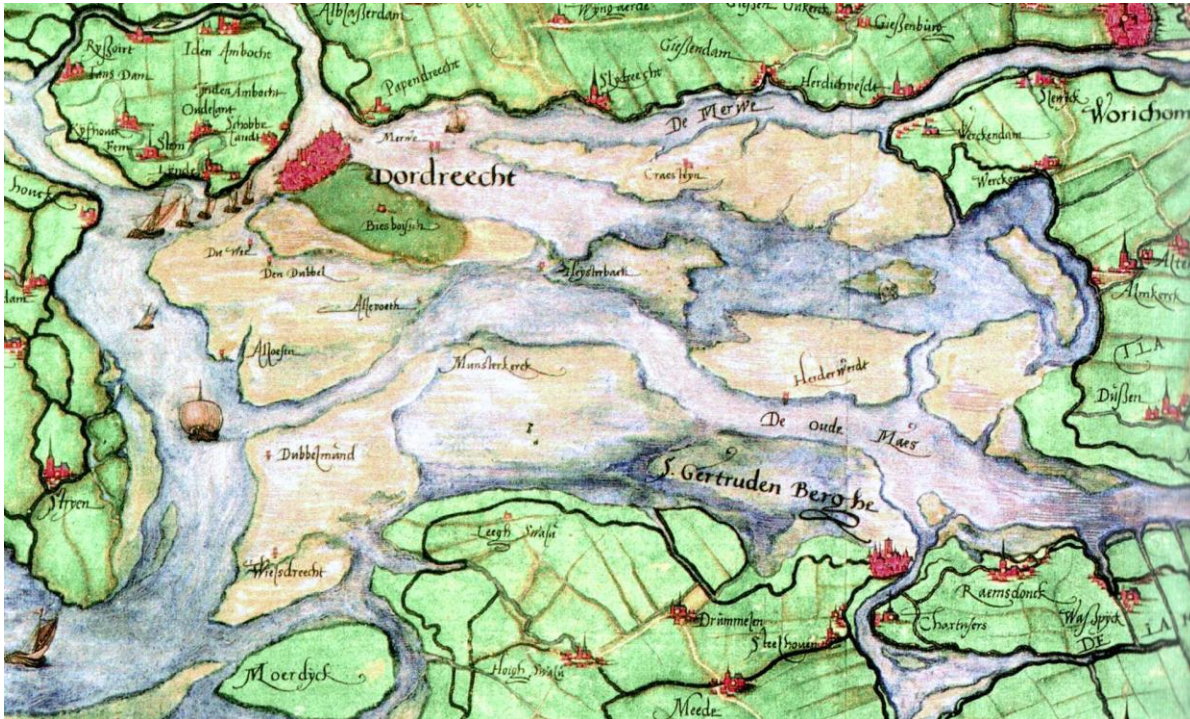
In dit vak krijg je de mogelijkheid om je praktische vaardigheden bij het ontcijferen van historische handschriften en het verrichten van kwalitatief goed archiefonderzoek te verbreden en te verdiepen. Onder leiding van docent dr. Jeroen Benders (middeleeuws historicus) en diverse archiefmedewerkers volg je binnen dit vak de volgende twee modules (beide aansluitend op dezelfde dag gegeven bij de Groninger Archieven):

Tijdens de cursus Paleografie leer je allerlei soorten oude handschriften lezen.

1. *Cursus paleografie (oud schrift)* - Hierin leer je allerlei historische handschriften te lezen, vanaf de middeleeuwen tot aan de moderne tijd. Zeven weken lang oefen je bij de Groninger Archieven onder leiding van een ervaren docent deze handschriften te ontcijferen, waarbij alle fijne kneepjes van het vak worden geleerd. Iedere week krijg je een tekst mee naar huis die je zelf dient te transcriberen. Docent: dr. Jeroen Benders. Periode: semester 1B (november-januari). Cursusdag: dinsdag.

2. *Cursus archiefonderzoek* – In deze cursus leer je hoe je je weg kunt vinden in verschillende soorten historische archieven. Aan de hand van een toegewezen historische boerderij en het omringende landschap leer je hoe je de geschiedenis daarvan met allerlei soorten archieven in kaart kunt brengen. Ook deze cursus vindt plaats op de Groninger Archieven. Docent: dr. Jeroen Benders. Periode: semester 1B (november-januari). Cursusdag: dinsdag.

De Biesbosch bij Dordrecht. Fragment van de Kaart van Holland door Christiaan van Grooten (1568-1573)

5. Masterscriptie Landschapsgeschiedenis: voorbereiding (5 ECTS)

Ter voorbereiding op de masterscriptie die je aan het einde van je master gaat schrijven, krijg je in dit vak een uitgebreide training en instructie op het terrein van academische vaardigheden, zoals het verrichten van professioneel literatuuronderzoek (inclusief digitale verwerking daarvan), academische schrijfvaardigheid, interviewtechniek (oral history), het ontwikkelen van een probleemstelling, wetenschappelijke publicatiecultuur (nationaal en internationaal), annoteren, als ook het vervaardigen van een onderzoeksvoorstel. Tijdens het vak begeleiden we je ook bij het vinden van een geschikt masterscriptie-onderwerp en verricht je ook vooronderzoek hiervoor. Je sluit het vak af met het schrijven van een officieel scriptievoorstel dat je in semester 2 kunt gaan uitvoeren. Docent: dr. Mans Schepers. Periode: semester 1B (november t/m januari). Cursusdag: woensdag.

Morenelandschap in Skåne (Zuid-Zweden)

6. LG: Landschappen van Europa (5 ECTS)

Europa beschikt over een rijke variatie aan cultuurlandschappen. Veel landschapskenmerken en landschapvormende processen trekken zich niets van landsgrenzen aan. In het vak Landschappen van Europa worden deze grensoverstijgende patronen en processen zowel in een historisch als in een actueel perspectief geplaatst. In een reeks van zestien hoorcolleges krijg je een overzicht van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van de natuur- en cultuurlandschappen van Scandinavië, de Britse eilanden, Noordwest-Europa, de Alpen, Noordoost-Europa, het Balkangebied en Zuid-Europa. Ook wordt ingegaan op hoe onderzoek, beleid en praktijk op Europees landschapsgebied zijn georganiseerd (netwerken, tijdschriften, organisaties, Europese projecten en financieringsmogelijkheden etc.). Het vak wordt afgesloten met een achtdaagse buitenlandse excursie naar Noord-Italië of Zuid-Engeland. Als deelnemer aan dit vak bereid je samen met een andere student één van de onderwerpen van de excursie voor, schrijft daarover een artikel in onze reisgids en presenteert het onderwerp ook tijdens de excursie ter plekke. Docenten: prof.dr.ir. Theo Spek & drs. Anne Wolff. Semester 2A (februari - april).

7a. LG: Specialisatieproject (10 ECTS)

Het specialisatieproject is bedoeld om een eigen accent (specialisatie) te geven aan je masterstudie. De opleiding biedt jaarlijks vier of vijf modules aan van 5 ECTS, waarvan er twee dient te kiezen. De cursussen worden deels in semester 2A (februari-april), deels in semester 2B (april-juni) aangeboden. Het precieze programma dat wordt aangeboden binnen het Specialisatieproject kan per studiejaar enigszins verschillen, afhankelijk van de beschikbaarheid van gastdocenten, financiën en het aantal belangstellende studenten. De volgende modules maken momenteel deel uit van het keuzeprogramma:

Keuzemodule 1 Europese tuinen en parken (5 ECTS; semester 2A)

Tijdens het vak Cultural History of European Gardens & Parks staat het ontworpen landschap centraal. Je krijgt een bondig overzicht van de ontwikkeling van Europese tuinen en parken van de oudheid tot in de twintigste eeuw. We besteden aandacht aan zowel de ontwerpprincipes als de cultuurgeschiedenis van tuinen en parken. Daarbij hanteren we een interdisciplinaire aanpak. Om de waarde en betekenis van tuinen te kunnen

begrijpen moet je immers ook iets weten van de horticultuur, botanie, archeologie, koloniale geschiedenis, kunst, sociologie, filosofie, antropologie en van ontwikkelingen op het gebied van techniek en voedsel. Tijdens de hoorcolleges ligt de focus op stijl, functie, culturele representatie, tuinarchitecten en opdrachtgeverschap. We belichten de meest iconische tuinen uit de Europese geschiedenis. In de seminars werken we aan verschillende vaardigheden, waaronder het werken met visuele bronnen als kaarten, schetsen en prenten én ontwerptekeningen. Ook is er ruimte om te werken aan je opdracht, een academische posterpresentatie. Hiervoor moet je twee verschillende tuinen in Nederland bezoeken en onderzoeken. *Docenten: dr Willemieke Ottens & drs Anne Wolff. Periode: semester 2A (februari t/m april)*

De zestiende-eeuwse tuin van Montacute House (Somerset, Engeland)

Keuzemodule 2 Ecologische landschapsgeschiedenis (5 ECTS; semester 2A)

Sterk beeldbepalend, en zeker maatschappelijk hoog gewaardeerd, is het 'groen' dat deel uitmaakt van landschappen. De cursus richt zich op de ecologische dimensie van historische landschappen. Doel is inzicht te verschaffen in lange-termijn ontwikkelingen, innovatieve mogelijkheden tot onderzoek, en de maatschappelijke relevantie van ecologische kennis over vroegere landschappen. Te denken is aan referentiebeelden voor natuurontwikkeling en inspiratie ten behoeve van landschappelijke transitie. Doel is ook kritisch te leren kijken naar wat als historische feiten wordt. Het studieonderdeel is gericht op de relatie tussen landschapsgeschiedenis en ecologie. Met de aanstelling van Bert Groenewoudt als bijzonder hoogleraar geven de universiteit en de RCE samen invulling aan de groeiende belangstelling voor deze relatie. De bijzondere leerstoel Ecologische Landschapsgeschiedenis richt zich op lange-termijn landschapsprocessen en historisch-ecologische samenhangen op verschillende schaalniveaus. De dynamiek en diversiteit van het historische groen, als onderdeel van het landschap als geheel, staan centraal. Aspecten daarvan zijn de historische realiteit, verklaringsmodellen, drivers achter verandering en mogelijkheden tot onderzoek. Interessant is niet alleen de aanwezigheid van bos en man-made groene structuren in historische landschappen, maar ook de aard, effecten en maatschappelijke betekenis van het gebruik daarvan door de mens. In het verlengde daarvan zullen mogelijkheden worden verkend om groene historische kennis op diverse schaalniveaus in te zetten bij hedendaagse landschappelijke transitie. De hier aangeboden module

komt voort uit het streven om deze nieuwe leerstoel ook binnen het onderwijs een goede plek te geven.
Docenten: prof.dr. Bert Groenewoudt en dr Mans Schepers. Periode: semester 2A (februari-april).

Het akeren van varkens in een middeleeuws bos. Bron: Queen Mary Psalter, British Library.

Keuzemodule 3 Historische buitenplaatsen en landgoederen (5 ECTS; semester 2B)

Kastelen, buitenplaatsen en landgoederen vormen een bijzonder type cultuurhistorisch erfgoed. De landhuizen, omgeven door esthetisch aangelegde tuinen en parken en economisch ingerichte landgoederen, werden gebouwd voor particuliere families om te recreëren gedurende de zomermaanden. Wegens hun omvang en wijde verspreiding door heel Nederland zijn de historische buitenplaatsen en landgoederen belangrijke dragers van het cultuurlandschap. De module bestaat uit colleges, drie of vier dagexcursies en een afsluitende veldweek in juni op kasteel Middachten (Veluwezoom, Gelderland). Het vak kent een sterk interdisciplinair karakter: zowel de geschiedenis van de bewoners van de buitenplaatsen, als ook de architectuur en interieurs van de huizen en het landschap van de bijbehorende tuinen, parken en landgoederen krijgen aandacht. *Docenten: prof.dr. Hanneke Ronnes & dr. Willemieke Ottens. Periode: semester 2B (april t/m juni).*

Op Kasteel Middachten in De Steeg organiseert de opleiding jaarlijks een meerdaags veldpracticum Historische Buitenplaatsen

Keuzemodule 4 Werkweek Maarhuizen (5 ECTS; semester 2B)

Doel van dit veldpracticum en aansluitende uitwerking is om bekend te raken met booronderzoek als middel om een bepaald landschap beter te begrijpen. Daarbij leer je hoe je op professionele wijze de voorbereiding, uitvoering en uitwerking van booronderzoek kunt realiseren. Op de eerste dag krijg je een korte introductie in de theorie en praktijk van booronderzoek, waarna we als groep aan de slag gaan met het maken van een plan en een verwachting. Onderdelen van zo'n plan zijn bijvoorbeeld de (te verwachten) boordieptes, de verspreiding van de boorlocaties, en de bemonsteringsstrategie. Vervolgens wordt van dinsdag tot en met donderdag geboord in het onderzoeksgebied (dit jaar de wierde van Maarhuizen in de provincie Groningen), waarbij ook hoogtemetingen worden uitgevoerd. 's Avonds worden de boringen die overdag gezet zijn verder uitgewerkt en uitgetekend. Er is ruim de tijd om samen naar boringen te kijken en te discussiëren over hoe de boorkernen geïnterpreteerd moeten/kunnen worden. De laatste dag wordt besteed aan het afronden van de laatste boringen en het samenvatten van de resultaten. Ook wordt een discussie gehouden over de mogelijkheden en beperkingen van booronderzoek. Volgens op de boorweek ga je individueel aan de slag met een verdiepende opdracht. Deze opdracht kan zowel meer verdiepend zijn met betrekking tot de botanische analyses, maar er zijn ook mogelijkheden om voor een meer creatieve vorm te kiezen waarin je actief aan de slag gaat met een professionele en/of publieksvertaling van dit type relatief technisch onderzoek. *Docent: dr. Mans Schepers. Periode: semester 2B (april-juni).*

Studenten voeren tijdens de boorweek een boring uit op de wierde van Maarhuizen (Groningen).

7b. LG: Masterstage (10 ECTS)

De masteropleiding Landschapsgeschiedenis biedt de mogelijkheid om gedurende drie maanden (langer mag ook) stage te lopen bij een praktijkorganisatie op het terrein van landschappelijk onderzoek, landschapsbeleid, landschapsplanning of landschapsbeheer. De opleiding heeft contacten met vrijwel alle natuur-, landschaps- en erfgoedorganisaties in Nederland en heeft bovendien een zeer groot internationaal netwerk in vrijwel alle landen van Europa en ook daarbuiten, waardoor je kunt kiezen uit een zeer ruim aanbod aan stageplaatsen. Een stage vormt een uitstekende gelegenheid om de eerder in de opleiding opgedane inzichten toe te passen

in de praktijk. Tevens is de stage een goede verkenning van een mogelijk toekomstig werkterrein en bouw je bovendien aan je CV en netwerk. Stagedocent: prof.dr.ir. Theo Spek. Periode: in overleg.

Terpenlandschap bij Wanswerd (Friesland)

8. LG: Masterscriptie (uitvoeringsfase; 15 ECTS; semester 2)

De opleiding wordt afgesloten met een onder begeleiding van een docent uit te voeren wetenschappelijk onderzoek en de vastlegging daarvan in een masterscriptie. Hierin laat je zien dat je onder individuele begeleiding van een docent in staat bent om wetenschappelijk onderzoek te verrichten naar een landschappelijk onderwerp. Naast het gebruik van relevante literatuur leer je hoe je primair bronnenmateriaal kunt inzetten voor het oplossen van een wetenschappelijk en/of maatschappelijk vraagstuk. Belangrijk accent in het onderzoek (en in de studie in het algemeen) ligt bij het verbinden van bronnen en onderzoeksmethoden uit diverse richtingen, bijvoorbeeld (1) landschappelijk veldwerk; (2) archiefonderzoek; (3) historisch-kartografisch onderzoek; (4) booronderzoek dan wel interpretatie van geomorfologische kaarten, bodemkaarten, AHN; (5) interpretatie van archeologisch onderzoek; (6) onderzoek van plaatsnamen, waternamen en veldnamen; (7) interpretatie paleobotanisch onderzoek; (8) landschapsbelevingsonderzoek; (9) GIS-bewerking. Er zijn bij het kiezen van een scriptieonderwerp ruime mogelijkheden om aan te sluiten bij onderzoeksvragen uit de praktijk. De opleiding heeft veel contacten met allerlei werkgevers die veel interesse hebben voor masterscriptie-onderzoek en daar ook bij willen faciliteren. Op de website van het Kenniscentrum Landschap zijn een groot aantal van onze masterscripties te downloaden. Zoals hierboven aangegeven, krijg je in semester 1B een uitgebreide instructie ter voorbereiding van je masterscriptie. In die periode schrijf je ook een scriptievoorstel, dat je vervolgens in semester 2A en 2B gaat uitvoeren. De deadline voor inlevering van je masterscriptie is eind juni, met een herkansing eind augustus. *Coördinerend docent is dr. Mans Schepers. Mogelijke scriptiebegeleiders zijn dr. Mans Schepers, prof.dr.ir. Theo Spek, prof.dr. Hanneke Ronnes, prof.dr. Bert Groenewoudt en dr. Willemieke Ottens. Periode: semester 2 (februari t/m juni).*

Wie zijn de docenten ?

De Master Landschapsgeschiedenis wordt gecoördineerd door prof.dr.ir. Theo Spek (hoogleraar Landschapsgeschiedenis, hoofd Kenniscentrum Landschap) die ook een deel van het onderwijs en de persoonlijke begeleiding van studenten verzorgt. Hij wordt bijgestaan door drs. Anne Wolff (architectuur- en landschapshistoricus, project manager en docent Landschapsgeschiedenis), dr. Mans Schepers (landschapsarcheoloog/paleobotanicus, universitair docent Landschapsgeschiedenis), prof.dr. Hanneke Ronnes (bijzonder hoogleraar Historische Buitenplaatsen), prof.dr. Bert Groenewoudt (bijzonder hoogleraar Ecologische Landschapsgeschiedenis), dr. Willemieke Ottens (universitair docent Landschapsgeschiedenis) en dr. Jeroen Benders (universitair docent Middeleeuwse Geschiedenis). Bij diverse vakken treden ook gastdocenten uit de werelden van wetenschap, beleid en praktijk op.

Excursie masterstudenten Landschapsgeschiedenis naar Engelsmanplaat in de Waddenzee.

Kosten van de opleiding

Naast de kosten van collegegeld (momenteel € 2060 per jaar) dient rekening te worden gehouden met uitgaven voor boeken (ca € 250), veldpractica (ca € 200), binnenlandse excursies en werkbezoeken (ca € 150) en buitenlandse excursie (ca € 400). De totale kosten van de masteropleiding bedragen daarmee ruim € 3000, oftewel ruim € 250 per maand. Wie geen OV-studentenkaart heeft dient hier nog de reiskosten naar excursies en werkbezoeken bij op te tellen.

Instroommomenten: 1 september en 1 februari

Je kunt op twee momenten per jaar starten met de master Landschapsgeschiedenis: op 1 september of op 1 februari. Omdat veel basisvakken in het eerste semester (september t/m december) worden verzorgd, is instroming per 1 september aantrekkelijker dan instromen per 1 februari. Toch leert de ervaring van de afgelopen jaren dat ook bij een start op 1 februari een goed studieprogramma kan worden vastgesteld. Vaak duurt de totale studie dan wel ca 1,5 jaar, omdat in het laatste half jaar dan de masterscriptie dient te worden geschreven.

Wie op 1 september wil beginnen met de master doet er goed aan om uiterlijk 15 juni een toelatingsverzoek te doen bij de Toelatingscommissie van onze opleiding, hoewel ook latere aanmeldingen soms nog kunnen worden verwerkt. Latere aanmelding is tot in augustus nog mogelijk, maar zet wat tijdsdruk op het aanmeldings- en inschrijvingsproces. Wie op 1 februari wil starten, kan het beste dit toelatingsverzoek vóór 15 december doen, hoewel ook latere aanmeldingen vaak nog kunnen worden geregeld. Eventueel kan ook na deze data nog om toelating worden verzocht, maar doe dit in nauw overleg met prof. Theo Spek (theo.spek@rug.nl).

Toelatingseisen en toelatingsprocedure

Zowel academische studenten als HBO-studenten met een afgeronde bachelor-opleiding kunnen worden toegelaten tot de master Landschapsgeschiedenis. Geschikte vooropleidingen zijn onder meer: Kunst- en Architectuurgeschiedenis, Geschiedenis, Cultuurgeschiedenis, Archeologie, Erfgoedstudies, Landschapsarchitectuur, Aardwetenschappen, Geografie, Planologie en Biologie. Ook diverse groene en op RO

gerichte HBO-opleidingen (o.a. Van Hall-Larenstein, Saxion-Archeologie en Reinwardt Academie) sluiten doorgaans goed aan bij de master Landschapsgeschiedenis. Wel dienen HBO-studenten vrijwel altijd eerst een pre-master te doen van maximaal een half jaar.

Iedere kandidaat die zich wil inschrijven voor de master Landschapsgeschiedenis dient een schriftelijk en ondertekend verzoek tot toelating te sturen aan de Toelatingscommissie Opleiding Kunst-, Architectuur- en Landschapsgeschiedenis, t.a.v. prof.dr.ir. Th. Spek, Oude Boteringestraat 34, 9712 GK Groningen (e-mail theo.spek@rug.nl). Dit verzoek bestaat uit drie onderdelen:

1. een brief van 1-1,5 A4 waarin je de Toelatingscommissie verzoekt om te worden toegelaten tot de master Landschapsgeschiedenis, iets vertelt over je voorgeschiedenis en vooropleiding en ook aangeeft waarom je de bovengenoemde master wilt gaan volgen. Deze brief dient bovenaan het complete adres van de Toelatingscommissie te bevatten en onderaan jouw eigen complete adresgegevens. Ook dient deze brief om juridische redenen van een handtekening te worden voorzien.;
2. een CV;
3. een kopie van het diploma van je vooropleiding plus lijst van gevolgde vakken met cijferlijst.

De Toelatingscommissie ontvangt je toelatingsverzoek graag per e-mail. Stuur daartoe de drie bovengenoemde stukken toe aan de voorzitter van de toelatingscommissie Prof.dr.ir. Th. Spek (theo.spek@rug.nl). De Toelatingscommissie streeft er naar om je binnen twee werkweken antwoord te geven en beoordeelt daarbij of je direct kunt worden toegelaten of dat een pre-masterprogramma nodig is.

De criteria die de Toelatingscommissie daarbij hanteert zijn:

1. Aantoonbare academische vaardigheden, blijkend uit een met succes afgeronde academische opleiding in één van de tien studiejaren voorafgaande aan de startdatum van de te volgen masteropleiding;
2. Aantoonbare kennis van het Nederlandse en/of Europese landschap, blijkend uit met succes afgeronde onderwijselementen c.q. opleidingen op academisch dan wel HBO-niveau, in één van de tien studiejaren voorafgaande aan de startdatum van de te volgen masteropleiding;
3. Aantoonbare kennis van cultuurhistorie, historische geografie, (cultuur)geschiedenis, erfgoedzorg dan wel andersoortige historische benaderingswijzen, blijkend uit met succes afgeronde onderwijselementen c.q. opleidingen op academisch dan wel HBO-niveau, in één van de tien studiejaren voorafgaande aan de startdatum van de te volgen masteropleiding.

Indien de kandidaat niet voldoet aan één of beide van de criteria 2 en 3, dan kan dit gebrek worden gecompenseerd door aantoonbare meerjarige werkervaring (minimaal drie jaar) op het terrein van landschap en/of cultuurhistorie.

Aan HBO-studenten zal ter voorbereiding normaal gesproken een pre-masterprogramma worden voorgeschreven van 30 ECTS. De totale duur van schakelprogramma en masteropleiding tezamen bedraagt dan 1,5 jaar. In de afgelopen jaren hebben talrijke HBO-studenten dit traject met goed gevolg doorlopen. De combinatie van een HBO-vooropleiding en een academische master Landschapsgeschiedenis blijkt op de arbeidsmarkt heel geliefd te zijn.

Geen toelatingseisen op het terrein van taalvaardigheid Engels

Sinds 2019 hanteert de RUG voor alle bachelor, pre-master- en masteropleiding een vrij stringente toelatingseis op het gebied van de Engelse taal. Omdat onze masteropleiding Nederlandstalig is hebben wij van het Faculteitsbestuur voor al onze nieuwe masterstudenten **vrijstelling** gekregen van deze taaleis. Daarmee wijkt de master Landschapsgeschiedenis dus af van vrijwel alle andere masteropleidingen bij de RUG

die doorgaans Engelstalig zijn en ook een vrij strenge toelatingseis op het terrein van Engels hanteren (minimaal VWO-diploma Engels).

Pre-master Landschapsgeschiedenis combineren met minor eigen opleiding

Zowel HBO-studenten als universitaire bachelorstudenten kunnen in overleg met hun eigen opleidingscoördinator en prof.dr.ir. Theo Spek van de RUG een programma van 30 ECTS aan landschapsvakken opstellen dat enerzijds als minor kan gelden binnen hun eigen opleiding, anderzijds ook als pre-master kan gelden voor de master Landschapsgeschiedenis. Hiermee kun je na het behalen van je HBO-diploma direct beginnen aan de master Landschapsgeschiedenis (op 1 september of 1 februari van elk jaar). Dit scheelt een half jaar studietijd. Wie hiervoor belangstelling heeft kan per e-mail contact opnemen met prof. Spek (theo.spek@rug.nl). Hij stuurt je dan een aanvullende brochure hierover.

Twee masteropleidingen combineren

Studenten die in de afgelopen jaren reeds een andere academische masteropleiding hebben afgerond, dienen bij inschrijving voor een tweede master rekening te houden met het zeer hoge tarief van het verhoogde collegegeld dat onze regering voorschrijft voor een tweede masterstudie. Dat hoge tarief bedraagt momenteel € 11.700 per jaar (vergelijk met het normale collegegeld van € 2060 per jaar).

Een aantal studenten heeft afgelopen jaar gekozen voor het combineren van de master Landschapsgeschiedenis met een andere masteropleiding bij de RUG of op een andere universiteit. Door twee opleidingen parallel te volgen in plaats van na elkaar, vermijden zo het hoge collegegeld voor een tweede master. Omdat er sinds september 2012 geen langstudeerdersboete meer bestaat, is er in principe ruim voldoende tijd om beide opleidingen af te kunnen ronden.

Wel blijkt het combineren van twee masteropleidingen in de praktijk veel planningsproblemen op te leveren, waardoor studievertragingen van 1-2 jaar geen uitzondering zijn. Reken dan dus op een totale masterperiode van 3-4 jaar. Om dit soort grote vertragingen te voorkomen, wordt zeer sterk aangeraden om beide masters niet tegelijkertijd (gemengd rooster), maar na elkaar te volgen (dat wil zeggen eerst heel master 1 inclusief masterscriptie, daarna pas master 2).

De master Landschapsgeschiedenis combineren met een baan?

Diverse studenten volgden in het verleden onze masteropleiding naast hun baan. Dit is met de huidige eisen echter nauwelijks meer mogelijk. De opleiding is namelijk geen officiële deeltijdopleiding, waardoor werkenden net als de reguliere studenten fulltime dienen te studeren en de masteropleiding dus in één jaar dienen af te ronden. In de praktijk betekent dit dat je minimaal vier werkdagen per week beschikbaar dient te zijn voor de studie. Dit kan alleen in het uitzonderlijke geval wanneer een werkgever hiervoor een jaar lang vrijstelling van reguliere werkzaamheden biedt. Wie na 1991 reeds een andere doctoraal- of masterstudie heeft afgerond, dient bovendien rekening te houden met het veel hogere instellingsgeld dat hiervoor geldt (momenteel ruim € 11.000 per jaar).

Het Gaastmeer (Zuidwest-Friesland)

Beroepsmogelijkheden

Het landschap staat de laatste jaren in het brandpunt van de maatschappelijke belangstelling, zowel in Nederland als in Europa. Op de arbeidsmarkt is de afgelopen jaren dan ook veel vraag geweest naar mensen die een brede en integrale kennis van het landschap hebben en deze kennis weten in te zetten in ruimtelijke ordeningsprocessen, erfgoedbeheer en natuur- en landschapsbeheer. Mogelijke werkgevers in Nederland zijn onder meer: natuur- en landschapsorganisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Provinciale Landschappen, Landschapsbeheer), ingenieurs- en adviesbureaus (Arcadis, Antea-groep, Tauw, Witteveen & Bos, Royal Haskoning etc.), landschapsarchitectenbureaus, waterschappen, onderzoeksinstituten (Alterra, Fryske Akademy etc.), archeologische adviesbureau's, de sectoren van erfgoed en ruimtelijke ordening bij de rijksoverheid (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Ministeries van LNV, OCW en VROM, Ruimtelijk Planbureau, Milieu en Natuur Planbureau), provincies (erfgoedhuizen, diensten RO) en gemeenten, en instellingen voor het hoger onderwijs (universiteiten, HBO-instellingen).

In de afgelopen jaren heeft 90-100 % van alle tot dusverre afgestudeerde masterstudenten Landschapsgeschiedenis betaald werk in het eigen vakgebied gevonden: een zeer hoge score vergeleken met andere academische opleidingen. Afgestudeerden werken momenteel onder meer bij: Landschapsbeheer Groningen, Cultuurland Advies, Noordpeil Landschapsarchitecten (Sneek), Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKL Limburg (Landschapsbeheer), Landschapsbeheer Friesland, Mooi Holland (Alkmaar), Projectbureau Dorp, Stad en Land (Rotterdam), MD Landschapsarchitecten (Groningen), Stad en Land (Rotterdam), de Fryske Akademy, de Provincie Friesland-

Team Ruimtelijke Kwaliteit, de Provincie Drenthe-Team Erfgoed, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (Den Haag), de Unie van Waterschappen (Amersfoort), het Wetterskip Fryslân, Ingenieursbureau TAUW, Rho Adviseurs voor Leefruimte (Rotterdam), Provincie Drenthe, Team Erfgoed (Assen), Antea Groep (Heerenveen), Arcadis (Assen), Landschap Noord-Holland (Heiloo), Adviesbureau RAAP (Zutphen, Drachten), Gemeente Zuidwest-Friesland (Sneek), Gemeente Groningen (Team Ruimte), Geopark De Hondsrug (Borger) en het Kenniscentrum Landschap van de Rijksuniversiteit Groningen zelf. Verder zijn ca 20 van de ca 210 afgestudeerden promovendus (PhD) geworden bij een universiteit in Nederland of het buitenland.

Kenniscentrum Landschap RUG

In het najaar van 2010 is aan de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit Groningen het Kenniscentrum Landschap opgericht. Hier werken docenten, promovendi en projectleiders aan wetenschappelijk onderwijs, onderzoek en kennisoverdracht op het terrein van het landschap. Het Kenniscentrum Landschap richt zich op vier hoofdtaken: a. het verzorgen van een kwalitatief hoogstaande masteropleiding op het gebied van de landschapsgeschiedenis; b. de ontwikkeling en uitvoering van fundamenteel-wetenschappelijk onderzoek op het terrein van de Nederlandse en Europese cultuurlandschappen; c. de uitvoering van toegepast wetenschappelijk onderzoek in opdracht van overheden en maatschappelijke organisaties; 4. het verzorgen van wetenschappelijke cursussen voor het werkveld van ruimtelijke ordening, natuur- en landschapsbeheer, erfgoedzorg e.a. Het Kenniscentrum Landschap wordt geleid door prof.dr.ir. Theo Spek. Betaalde opdrachten worden zoveel mogelijk uitgevoerd door jong afgestudeerden (en soms ook masterstudenten), onder coaching van stafmedewerkers van het Kenniscentrum. De winst van dergelijke projecten wordt geïnvesteerd in opleiding en kennisinfrastructuur van het eigen centrum. Het Kenniscentrum Landschap telt momenteel acht medewerkers. Verdere informatie is te vinden op: www.rug.nl/research/kenniscentrumlandschap.

Nadere informatie

prof. dr. ir. Theo Spek (opleidingscoördinator)

Rijksuniversiteit Groningen

Kenniscentrum Landschap

Postbus 716

9706 AS Groningen

Tel. 06-20136689

e-mail theo.spek@rug.nl

mevr. Judie Bogers MA (studieadviseur)

Rijksuniversiteit Groningen

Afdeling Kunst- en Architectuurgeschiedenis

Oude Boteringestraat 34 (kamer 2.13)

9712 GK Groningen

Tel. 050-3636094 (ma-do)

e-mail j.bogers@rug.nl

Belangstellenden voor bovengenoemde studies zijn altijd welkom om via e-mail met prof. Theo Spek een afspraak te maken voor een verkennend gesprek.